

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja April 2024

Maj 2024

Action for
Democratic Society
hibrid.info

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja April 2024

Izdavač: ADS/hibrid.info

Priština, maj 2024

© Sva prava su rezervisana od strane ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu i Zakonom br. 05/L-047 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu.

Nijedan deo ovog izdanja se ne može reprodukovati, čuvati u elektronskim sistemima ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, bilo mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta “Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije”, a koji je podržan od strane National Endowment for Democracy (NED).

Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav NED-a.

Projekat finansiraju:

Projekat realizuju:

Sadržaja

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

Vrste oblasti

Vrste izdavača

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Provera i procena iskaza

01. 02. 03. 04. 05. 07. 08.

Uvod

Ovaj sažeti i opisni izveštaj, prvi te vrste na Kosovu do sada, odražava stanje informisanja (dezinformisanja) tokom aprila 2024. godine na osnovu podataka koje je obezbedila platforma za proveru činjenica – hibrid.info. Format ovog izveštaja je prvi i jedini te vrste. Prati i prikazuje stanje za period od mesec dana, a ovo je dvadeset drugi mesečni izveštaj koji je do sada objavljen.

Ovaj izveštaj je osmišljen od strane platforme za proveru činjenica hibrid.info, deo kosovske nevladine organizacije „ Action for Democratic Society” (ADS) i podržan je od strane američke fondacije „National Endowment for Democracy” (NED) u okviru projekta „Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije“.

Ovaj monitoring izveštaj daje pregled oblika medijskog informisanja o događajima na Kosovu i oko njega. U nastavku ovog izveštaja predstavljene su neke figure (grafikoni) iz baze podataka hibrid.info, podeljene kroz nekoliko kategorija procene koje su deo metodologije za proveru činjenica ove platforme.

Izveštaj tretira 8 uporednih kategorija podataka, sa ciljem da pruži objektivnije pojašnjenje stanja informisanja i da objasni tendencije lošeg informisanja za ovaj period praćenja.

Kategorije praćenja su:

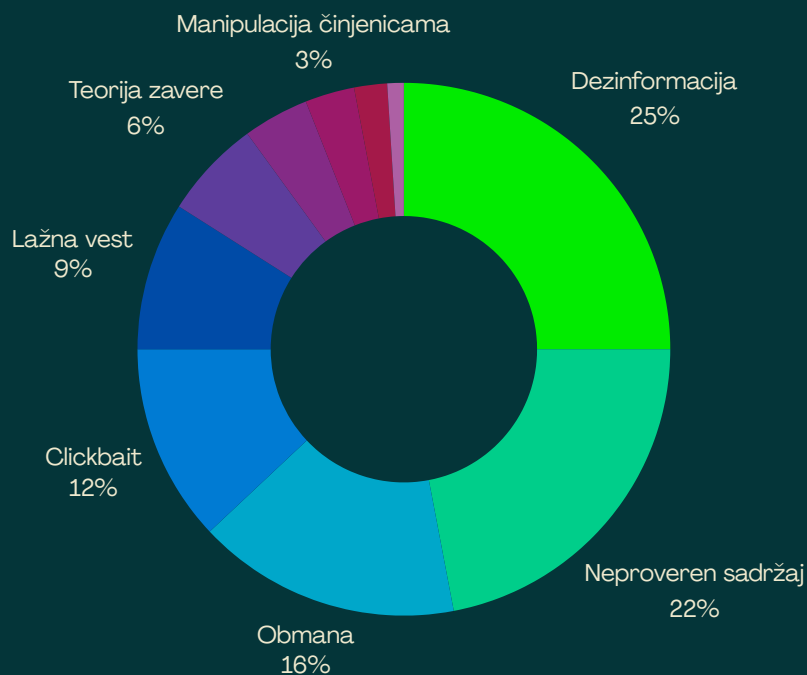
- Procene članaka lošeg informisanja
- Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
- Oblasti u kojima se stvaraju i prenose članci lošeg informisanja
- Institucije i ličnosti pomenute u člancima lošeg informisanja
- Vrste medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Kategorizacija medija na albanskom i srpskom jeziku koji su stvarali i prenosili sadržaje lošeg informisanja
- Vrste objavljivača na društvenim medijima koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Provera i procena iskaza

Sadržaj kojim su se bavili istraživači hibrid.info i koji je poslužio za izradu ovog izveštaja je uglavnom onaj koji je objavljen na albanskom i srpskom jeziku.

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema kategoriji za procenu

Na osnovu praćenja i obrade 68 sadržaja lošeg informisanja tokom aprila 2024. godine evidentirano je da su dezinformacije glavna kategorija lošeg informisanja sa 25% svih sadržaja lošeg informisanja. Ovu kategoriju prati neprovereni sadržaj sa 22%, dok se obmane rangiraju sa 15% sadržaja lošeg informisanja ovog meseca.

Tokom februara i marta 2024. godine "clickbait" članci su dominirali zbog mnoštva loših informacija objavljenih iz oblasti politike, crne hronike i društva, a koje su ocenjene ovom kategorijom. Međutim, tokom aprila, loše informisanje iz oblasti politike i bezbednosti su ocenjene kao dezinformacije. Ovo je zbog činjenice da se tokom ovog meseca loše informisanje nije fokusiralo na određenu temu koja je dobila glavni fokus, već su neki sadržaji lošeg informisanja sa političkim i bezbednosnim temama ocenjeni kao dezinformacije.

Dezinformacije prate neprovereni sadržaji sa 22%, beležeći porast od 11% u odnosu na mart (sa 11% u martu 2024. godine na 21% u aprilu 2024. godine). Neprovereni sadržaji su objavljeni na društvenim medijima i pravim medijima, uključujući dominaciju sadržaja sa bezbednosnom, društvenom i političkom tematikom.

Na trećem mestu nalaze se obmanjujući sadržaji sa 16%, koji su zabeležili porast od 3% u odnosu na mart mesec (sa 13% u martu 2024. godine na 16% u aprilu 2024. godine).

25% članaka lošeg informisanja koji su obrađeni dobilo je ocenu "dezinformacija".

Analiza vrsta ocenjivanja

1.1

01. Dezinformacija

Skoro sve dezinformacije su objavile stranice i nalozi na društvenim medijima (21%), uključujući i dezinformacije objavljene na informativnim i sumnjivim portalima. Što se tiče oblasti, dominiraju dezinformacije sa bezbednosnom (10%), politikom (9%) i društvenom (4%) temom. Dok su informativni portali objavili dezinformacije u vezi sa tvrdnjom da ISIS preti Kosovu i Albaniji, kao i neizgovorenu izjavu Lajčaka da će EU izgubiti Kosovo ako ga ne privuče sebi.

03. Obmana

Sav obmanjujući sadržaj je objavljen na stranicama i nalogima društvenih medija. Ovi sadržaji su bili iz oblasti društva (9%), politike (6%) i sporta (1%). Obmanjujući sadržaji su se odnosili na objavljivanje proizvoda sa tvrdnjom da leče razne bolesti, kao i na objave na društvenim medijima sa tvrdnjom o davanju kredita. Takođe su objavljene i manipulacije zvukom snimka na kome se vidi bivši predsednik Hašim Tači, kao i slika predsednika PSD-a Dardana Molićaja, sa idejom da oni izgovaraju reči pohvale za premijera Aljbina Kurtija.

05. Lažna vest

0.1. Lažne vesti su objavljene na društvenim medijima iz oblasti politike (4%), društva (3%) i bezbednosti (1%). Na društvenim medijima objavljeni su snimci pokojnog američkog predsednika Džona Kenedija u kojem se lažno tvrdi da je on živ. Objavljene su i lažne vesti o sniženju cene hleba i da je Bujar Osmani izjavio da Albanci treba da govore samo srpski.

02. Neproveren sadržaj

Neprovereni sadržaj su objavile stranice i nalozi na društvenim medijima i sumnjivim portalima. Ovi sadržaji su uglavnom bili iz oblasti bezbednosti (9%), društva (6%) i politike (3%). Iranski napad na Izrael u ponoć 13. aprila bila je tema o kojoj su društveni mediji objavili najviše neproverenih sadržaja. Nisu nedostajale i druge teme za koje su se objavili neprovereni sadržaji, poput tvrdnje o muralu fudbalera Vedata Murićija u gradu Majorcki, anketi za izbore, u vezi sa izjavom predsednika Srbije Aleksandra Vučića za koju se tvrdilo da je pomenuo muža predsednice Osmani u svom govoru, itd.

04. Clickbait

Gotovo svi "clickbait" sadržaji su objavljeni na informativnim portalima u vezi sa temama iz oblasti crne hronike, društva i sporta. Sadržaji iz crne hronike odnosili su se na tragične događaje i staru vest, za koje se u naslovu ne navodi mesto događaja. Čak i za društvene teme, poput penzija i porodičnih problema, kao i o odlasku za Germiju za 1. maj, korišćeni su generalizujući i nerazjašnjavajući naslovi.

06. Teorija zavere

Gotovo sve teorije zavere su objavljene u pravim medijima na srpskom jeziku. Ovi sadržaji su se odnosili na incidente i dešavanja na severu i u naseljima sa srpskom većinom, incidente za koje se ne zna namena i počinioci tih dela, ali koje Kancelarija za Kosovo u Vladi Srbije tumači kao tendenciju etničkog čišćenja Srba.

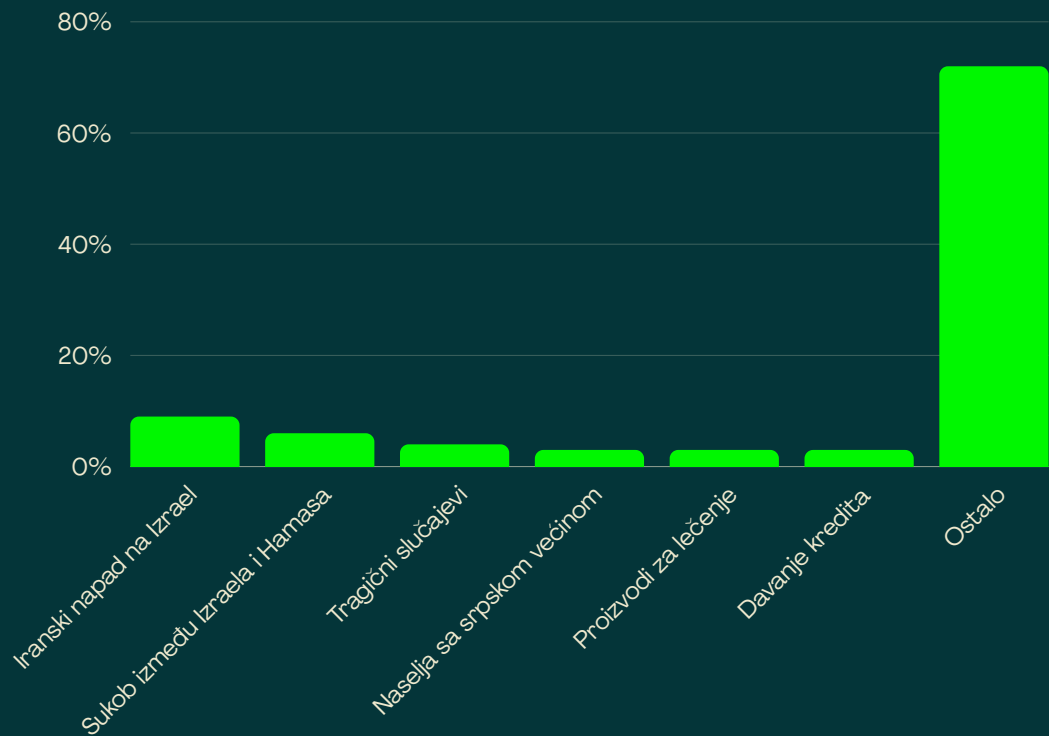
Ostali članci sa sadržajem lošeg informisanja ocenjeni su u kategorijama: greška, manipulacija činjenicama, clickbait/dezinformacija, obmana, neproveren sadržaj/dezinformacija.

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

2

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema temama

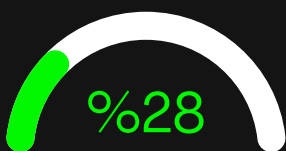

Iranski napad dronom na Izrael 13. aprila u ponoć dominirao je neproverenim sadržajem koje su objavile različite stranice na društvenim medijima na tu temu. Uglavnom su objavljeni snimci iz drugih dešavanja, u kojima se tvrdi da prikazuju trenutke iranskog napada na Izrael. Baš kao i sukob između Izraela i Hamasa kada je bio rangiran kao jedna od glavnih tema o kojem se pogrešno informisalo tokom oktobra -januara. I ovaj napad Irana na Izrael pokazuje da se ova teška međunarodna dešavanja koriste za loše informisanje na društvenim medijima.

U međuvremenu, sukob između Izraela i Hamasa, koji je počeo 7. oktobra prošle godine (2023), i dalje se koristi kao tema za loše informisanje. Čak i tokom ovog meseca objavljeni su neki neprovereni sadržaji i dezinformacije u vezi sa ovim sukobom.

Sadržaji kodirani kao tragični slučajevi (smrt i ubistvo), gde se pored "clickbait" članaka, za koje se u naslovu ne navodi mesto događaja, objavljuju i stare vesti sa tvrdnjom da se predstavljaju kao aktuelne.

U okviru sadržaja lošeg informisanja pronađenih tokom ovog meseca, obrađene su i loše informacije na temu proizvoda za koje se tvrdi da leče neke bolesti. Pored ovih, objavljeni su i obmanjujući sadržaji sa lažnim tvrdnjama o davanju kredita, poput teorije zavere u vezi sa incidentima u naseljima sa srpskom većinom.

28 % glavnih tema odnosi se na Iranski napad na Izrael, sukob između Izraela i Hamasa, tragične slučajeve, naselja sa srpskom većinom, proizvode za lečenje, davanje kredita i sever.

Analiza ocene činjenica prema temama

2.1

U nastavku su analizirane četiri glavne teme kojima se bave mediji i različiti izdavači u sažetom obliku prema merenjima platforme hibrid.info kroz metodologiju provere činjenica.

01. Iranski napad na Izrael

Sve sadržaje u vezi sa iranskim napadom na Izrael objavile su Facebook stranice na albanskom jeziku. Ovi sadržaji su se odnosili na bezbednosne teme, koje su ocenjene kao neproveren sadržaj. Ovako su ocenjeni zbog činjenice da su objavljeni video materijali sa slikama iz sirijskog rata, napada na Krimu i iz sukoba između Izraela i Hamasa sa tvrdnjom da predstavljaju slike iranskog napada na Izrael. Isto tako objavljeni su i video materijali na kojima se vide građani na aerodromu ili čak na ulici kako se kreću, sa idejom da predstavljaju paniku i strah građana Izraela nakon napada.

03. Tragični slučajevi

Sadržaji lošeg informisanjao tragičnim slučajevima (smrt, ubistvo) objavljeni su u pravim medijima i društvenim medijima iz oblasti crne hronike. Na informativnim portalima objavljeni su tekstovi kako je jedno vozilo pregazilo dvogodišnju devojčicu, kao i u vezi sa napadom nožem u jednoj školi, događaji koji se nisu desili na Kosovu i u kojima se mesto događaja nije objavilo u naslovima ovih članaka.

02. Sukob između Izraela i Hamasa

Sadržaj u vezi sa ovom temom objavile su stranice na društvenim medijima, posebno na Facebook-u. Ovi sadržaji su bili iz oblasti bezbednosti, politike i društva koji su ocenjeni kao dezinformacije, neprovereni sadržaji i neprovereni sadržaji/dezinformacije. Kao dezinformacije ocenjene su dve slike stvorene veštačkom inteligencijom na kojima se vidi premijer Izraela Benjamin Netanjahu kako leži u bolnici i pored jedne mesare kao "poruka" za džamiju Al-Aksa. Kao neproveren sadržaj/dezinformacija je ocenjena slika stvorena veštačkom inteligencijom sa tvrdnjom da prikazuje decu u Gazi, kao i objavljivanje fotografije iz 2017. godine sa tvrdnjom da predstavlja stanje u Gazi.

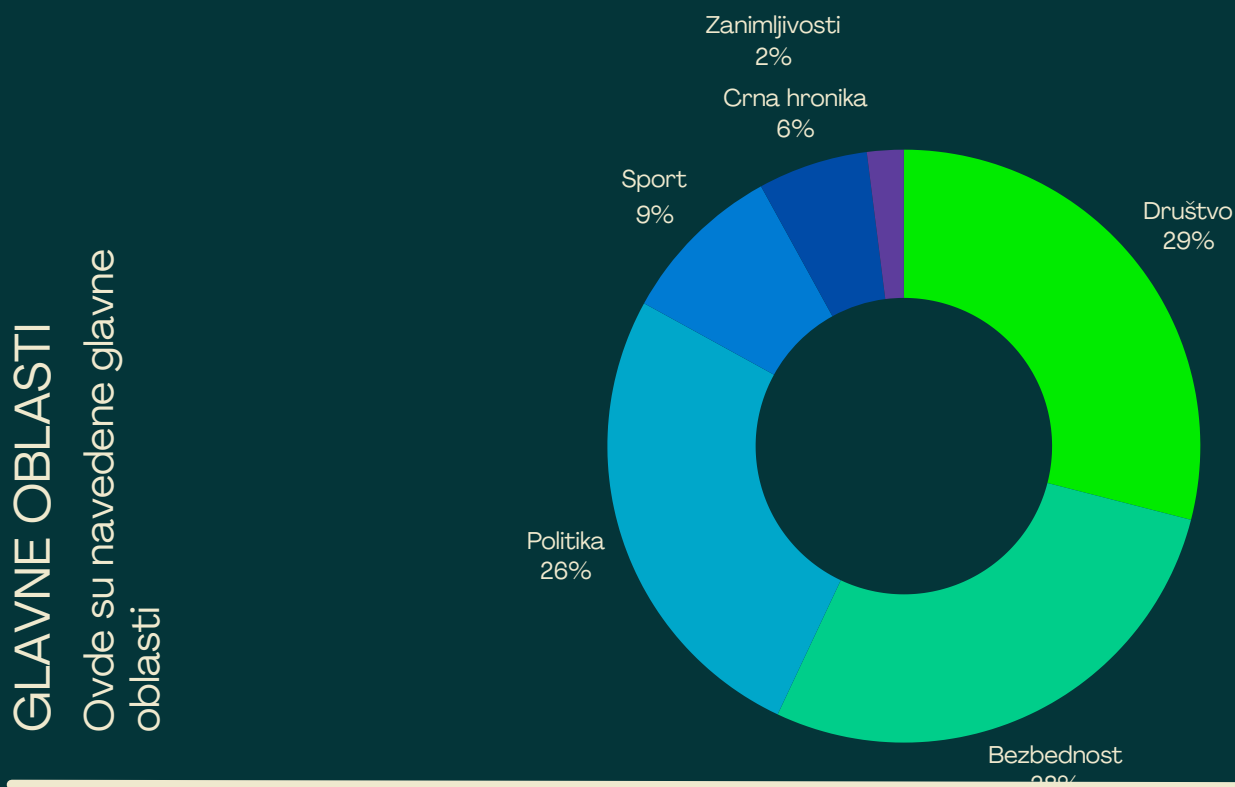
04. Naselja sa srpskom većinom

U pravim medijima na srpskom jeziku objavljene su loše informacije u vezi sa ovom temom pozivajući se na saopštenja Kancelarije za Kosovo u Vladi Srbije povodom incidenata u naseljima sa srpskom većinom. Ovi sadržaji iz oblasti bezbednosti ocenjeni su kao teorije zavere zbog toga što je Kancelarija incidente, koji su se desili u naseljima sa srpskom većinom, i pored toga što su namena i počinioci nepoznati, tumačila bez činjenica kao projekat zvanične Prištine a etničko čišćenje Srba.

3

Vrste oblasti

Na osnovu praćenja i nalaza sadržaja lošeg informisanja obrađenih tokom aprila meseca proizilazi da su različiti izdavači (pravi mediji, sumnjivi portali i društveni mediji) stvorali i prenosili najviše sadržaja lošeg informisanja iz oblasti politike.

Dok je društvena oblast, tokom prošlog meseca (mart) bila na drugom mestu sa 26%, tokom ovog meseca (aprila) loše informisanje iz ove oblasti je poraslo za 6%, čime je ova oblast rangirana na prvom mestu sa 29%. Objavljivanje dezinformacija o raznim temama za socijalna pitanja, kao što su cena hleba, penzije, davanje kredita, emigracija, proizvodi za lečenje, zdravstveno osiguranje i ostalo, je učinilo da ova oblast dominira tokom aprila. Značajan deo iz društvene oblasti ocenjen je kao obmana (9%), neproveren sadržaj (6%), clickbait članak (4%) i dezinformacija (4%).

Društvena oblast prati oblast bezbednosti, koja je porasla za 7% u odnosu na mart (sa 21% u martu na 28% u aprilu). Iranski napad na Izrael, razvoj događaja na severu i u naseljima sa srpskom većinom, pretnja ISIS-a i druge dezinformisane teme doveli su do toga da je oblast bezbednosti na drugom mestu. Najveći deo sadržaja lošeg informisanja iz ove oblasti ocenjen je kao dezinformacija (10%), neproveren sadržaj (9%) i teorija zavere (4%).

Politička oblast, i pored toga što je u martu bila na prvom mestu sa 27%, tokom ovog meseca je pretrpela blagi pad od 1% (26%) i treća je posle društvene i bezbednosne oblasti. Za loše informisanje se koriste razne teme u vezi sa politikom, kao što su članstvo Kosova u Savetu Evrope, Kosovo i EU, Savet bezbednosti i druge teme. Ovi sadržaji lošeg informisanja iz oblasti politike ocenjeni su kao dezinformacija (9%), obmana (6%), lažna vest (4%), itd.

Četvrto mesto zauzima loše informisanje iz oblasti sporta. Značajan deo sadržaja iz ove oblasti je ocenjen kao "clickbait" članak, obmana, neproveren sadržaj, dezinformacija, manipulacija činjenicama. Mural Vedata Murićija, navodi o povlačenju fudbalera Erosa Grezde iz fudbala, navodi da su pesmu "Mora fjale" pevali navijači Bajera iz Leverkusena zbog svog fudbalera Granita Džake, neke su od tema o kojima se loše informisalo iz oblasti sporta.

83 % sadržaja lošeg informisanja su iz oblasti društva, politike i bezbednosti.

Vrste izdavača

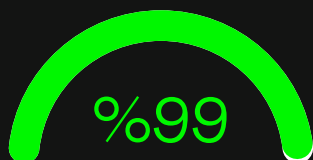
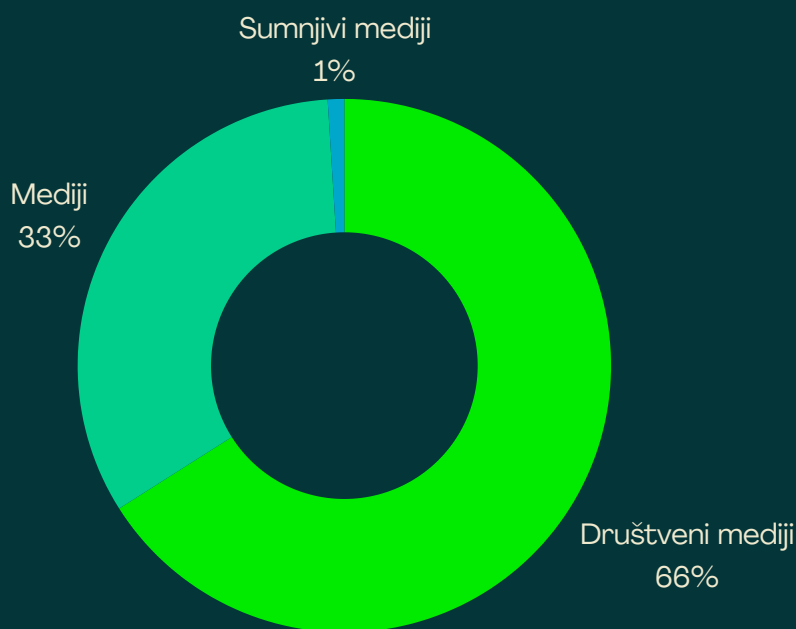
4

Kao i prethodnog meseca (marta) kada su dominirale loše informacije objavljene na društvenim medijima, i ovog meseca (aprila) dominiraju loše informacije objavljene na stranicama i nalogima na društvenim medijima. Na osnovu nalaza i obrade sadržaja lošeg informisanja, primećuje se povećanje od 5% loših informacija objavljenih na društvenim medijima u odnosu na mart (sa 61% u martu 2024. godine na 66% u aprilu 2024. godine). Ovo se može objasniti činjenicom da se skoro sve dezinformacije, značajan deo neproverenog sadržaja i sav obmanjujući sadržaj i lažne vesti objavljuju na društvenim medijima.

Loše informacije pronađene i obrađene tokom ovog meseca i objavljene u pravim medijima (informativnim portalima) imaju isti procenat kao i sadržaji objavljeni tokom prethodnog meseca (mart). To je zbog činjenice da je sav pogrešan sadržaj, značajan deo „clickbait” članaka i neprovereni sadržaj, uključujući teorije zavere, objavljen u pravim medijima.

Dok su loše informacije objavljene na sumnjivim portalima smanjene za 5% u odnosu na prethodni mesec (sa 6% u martu 2024. godine na 1% u aprilu 2024. godine).

RAZLIKA U PROCENTU IZMEĐU
IZDAVAČA SA SADRŽAJOM
LOŠEG INFORMISANJA

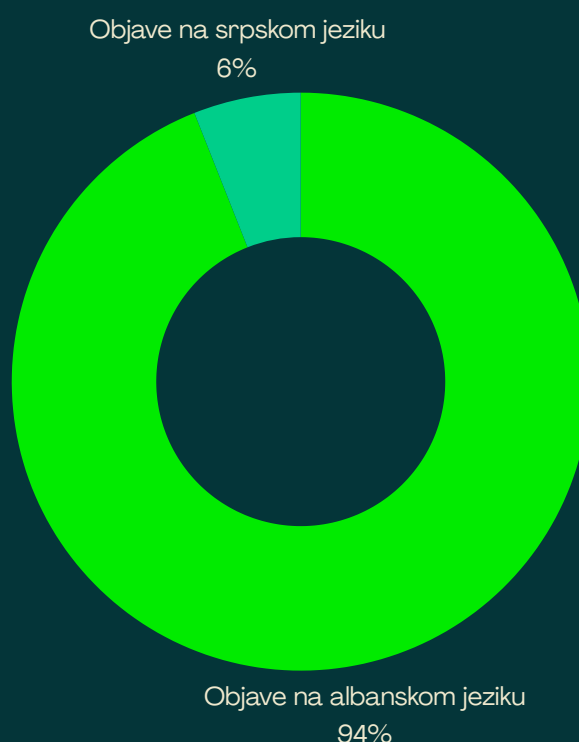
99 % članaka sa sadržajem lošeg informisanja objavili su izdavača i na društvenim medijima (66 %) i pravi izdavači (33 %).

5

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ovo merenje pokazuje na kom jeziku su objavljeni praćeni članci lošeg informisanja u jednomesečnom periodu, kategorišući medije na albanskom, srpskom i drugim jezicima u odnosu na njihovo izveštavanje o dešavanjima na Kosovu.

PROCENAT MEDIJSKIH OBJAVA NA ALBANSKOM I SRPSKOM JEZIKU

Uzorak praćenja i obrađivanja sadržaja lošeg informisanja sa platforme „hibrid.info“ fokusira se na loše informisanje na albanskom jeziku objavljeno u medijima, sumnjivim portalima i stranicama i naložima na društvenim medijima, usled čega su tokom aprila 2024. godine objave na ovim jezicima preovladale u obradi sa 94%.

Dok se na srpskom jeziku prate samo izveštaji lošeg informisanja u pravim medijima, kao i na društvenom medijumu “Telegramu”, koji se odnose na dešavanja na Kosovu i oko njega i upravo se ti sadržaji obrađuju. U toku aprila 2024. godine objavljeni su neki sadržaji lošeg informisanja u vezi sa incidentima u naseljima sa srpskom većinom i na severu, što čini 6% nalaza i sprovedenih obrada.

Analiza članaka ove kategorije

5.1

U ovom delu izveštaja analiziraju se objave lošeg informisanja objavljene u medijima na albanskom, srpskom i drugim jezicima. Sledi opis njihovog odnosa između kategorizacija, oblasti i tema o kojima se govori.

01. Objave na albanskom jeziku

Više od polovine sadržaja lošeg informisanja objavljenih na albanskom jeziku objavljeno je na društvenim medijima (65%), dok je ostatak u pravim medijima (2%) i sumnjivim portalima (1%). Sav obmanjujući sadržaj i lažne vesti, kao i značajan deo dezinformacija i neproverenog sadržaja objavljeni su na društvenim medijima. Dok su u pravim medijima objavljeni svi pogrešni izveštaji, skoro svi „clickbait“ sadržaji i deo neproverenih sadržaja. Dok u društvenim medijima dominiraju sadržaji lošeg informisanja iz društvene, bezbednosne i političke oblasti, u pravim medijima prednjače sadržaji iz oblasti društva, sporta i crne hronike.

02. Objave na srpskom jeziku

Svi sadržaji lošeg informisanja na srpskom jeziku objavljeni su u medijima na srpskom jeziku pozivajući se na javna saopštenja Kancelarije za Kosovo u Vladi Srbije. Ovi sadržaji su ocenjeni kao teorije zavere i clickbait članci/dezinformacije. Kao teorija zavere ocenjeno je nečinjenično tumačenje Kancelarije za Kosovo u Vladi Srbije u vezi sa incidentima u naseljima sa srpskom većinom, bez obzira na to što namena i počinioци dela nisu bili poznati, odnosno tvrdnje da je to bilo inspirisano zvaničnom Prištinom na čelu sa Aljbinom Kurtijem.

6

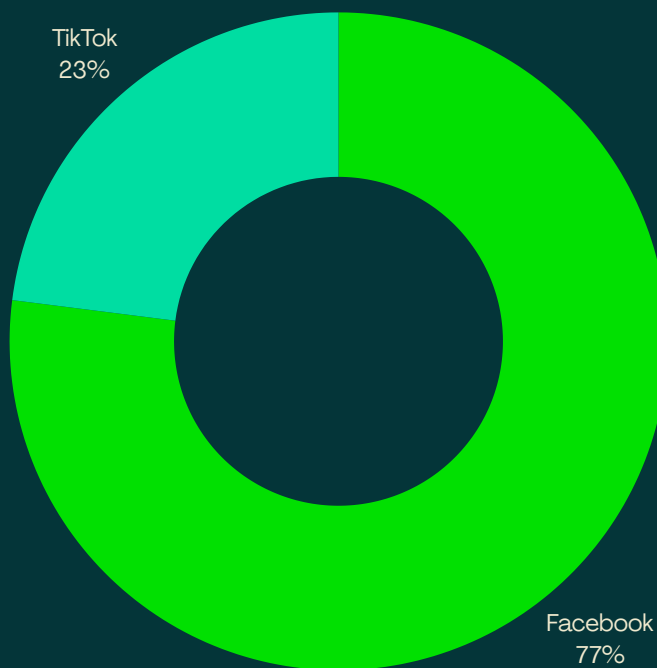
Vrste društvenih medija

U ovom delu analiziraju se samo članci lošeg informisanja objavljeni i preneti od strane izdavača na društvenim mrežama i u ovom slučaju nisu uključene objave u drugim medijima (pravi mediji i sumnjivi portali).

Tokom aprila, 77% sadržaja lošeg informisanja na društvenim medijima objavljeno je na Facebook-u, dok je 23% na TikToku. Kao i prethodnog meseca, dezinformacije objavljene na Facebook-u su nastavile da dominiraju, beležeći blagi pad od 4% (sa 81% u martu 2024. godine na 77% u aprilu 2024. godine).

Dok su dezinformacije pronađene, obrađene i objavljene na društvenim medijima. TikTok je zabeležio porast od 12% (sa 11% u martu 2024. godine na 23% u aprilu 2024. godine).

PROCENAT OBJAVA NA
DRUŠTVENIM MEDIJIMA

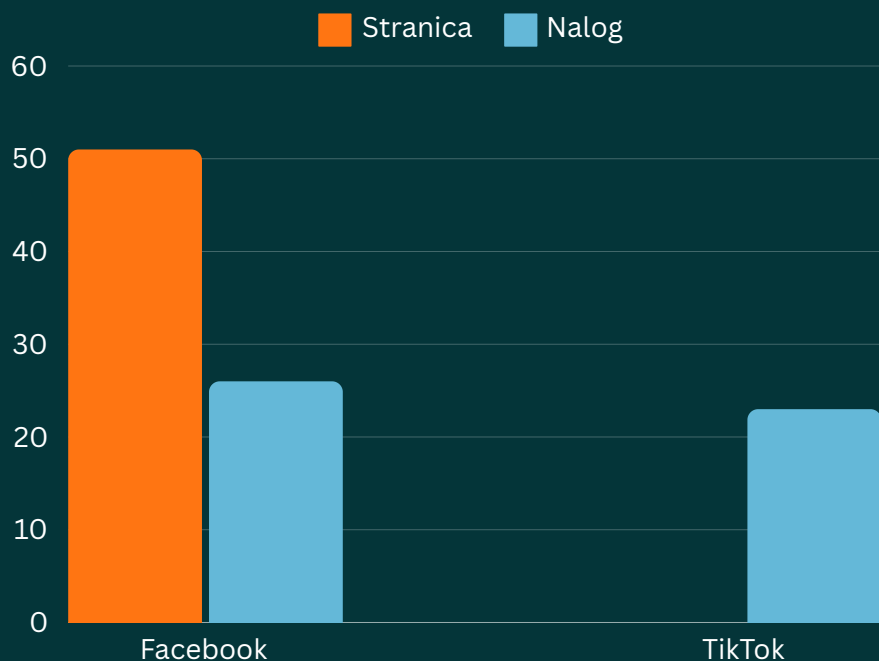
Vrste objava na društvenim medijima

6.1

Ovo merenje analizira, kroz podatke praćenja, interakciju na društvenim medijima u vezi sa objavljivanjem i prenošenjem članaka lošeg informisanja različitih izdavača na društvenim medijima. Ovo se radi preko ovih glavnih kategorija izdavača: naloga, stranica, profila, medija i kanala kojima upravljaju korisnici društvenih medija.

Sadržaj lošeg informisanja pronađen i obrađen na društvenim medijima za mesec april 2024. godine uglavnom je objavljen na različitim Facebook stranicama (51%) i nalogima (26%), a zatim na TikTok nalogima (23%). Tokom ovog meseca nisu pronađene loše informacije objavljene na profilima, stranicama ili čak medijima na društvenim mrežama.

PROCENAT VRSTE OBJAVA NA DRUŠTVENIM MEDIJIMA

6.2

Analiza vrsta objava na društvenim medijima

U nastavku se analiziraju ove kategorije društvenih medija u odnosu na objavljivanje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja.

01. Facebook

0.1. Društvo (28%), bezbednost (26%) i politika (16%) su tri glavne oblasti o kojima se loše informisalo tokom ovog meseca, a što se tiče kategorija dominirale su dezinformacije (23%), neprovereni sadržaji, obmane (14%) i lažne vesti (12%). U dezinformacijama objavljenim na Facebook-u bilo je mnoštvo različitih tema iz gore navedenih oblasti, ali one koje su dominirale su neprovereni sadržaji u vezi sa iranskim napadom na Izrael, sukobom između Izraela i Hamasa, kao i lažni sadržaji koji se odnosi na davanje kredita ili čak i proizvodi za koje se tvrdilo da leče razne bolesti.

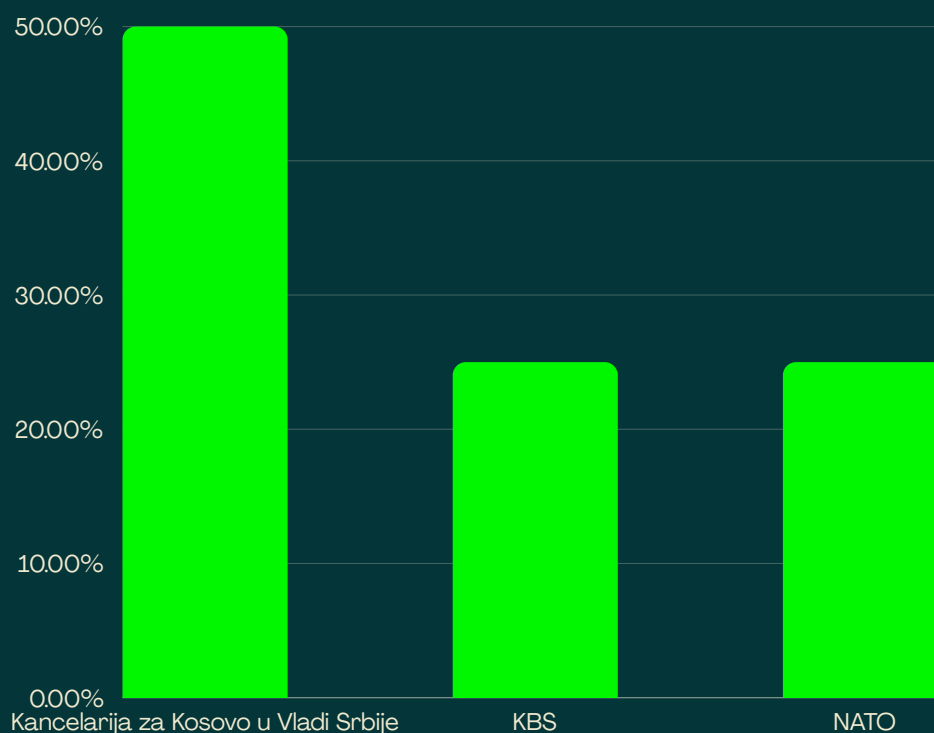
02. TikTok

Lažni sadržaj (9%), uključujući izmanipulisane video snimke, kao i dezinformacije (7%) su dve glavne kategorije koje su dominirale tokom praćenja i u nalazima lošeg informisanja u aprilu (2024). Politika (12%), društvo (5%) i bezbednost (5%) su tri kategorije za koje se loše informisalo na TikTok platformi. Što se tiče tema, objavljene su izborne ankete bez autora, manipulativna statistika o poverenju u aktuelnu vlast, kao i dva montirana video snimka Dardana Molćaja iz PSD-a i bivšeg predsednika Hašima Tačija sa tvrdnjom da oni izgovaraju reči pohvale za premijera Aljbina Kurtija.

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Ovo merenje analizira podatke o kojim institucijama i ličnostima (javnim i političkim ličnostima) se najviše govorilo kroz praćenje tekstova sadržaja lošeg informisanja.

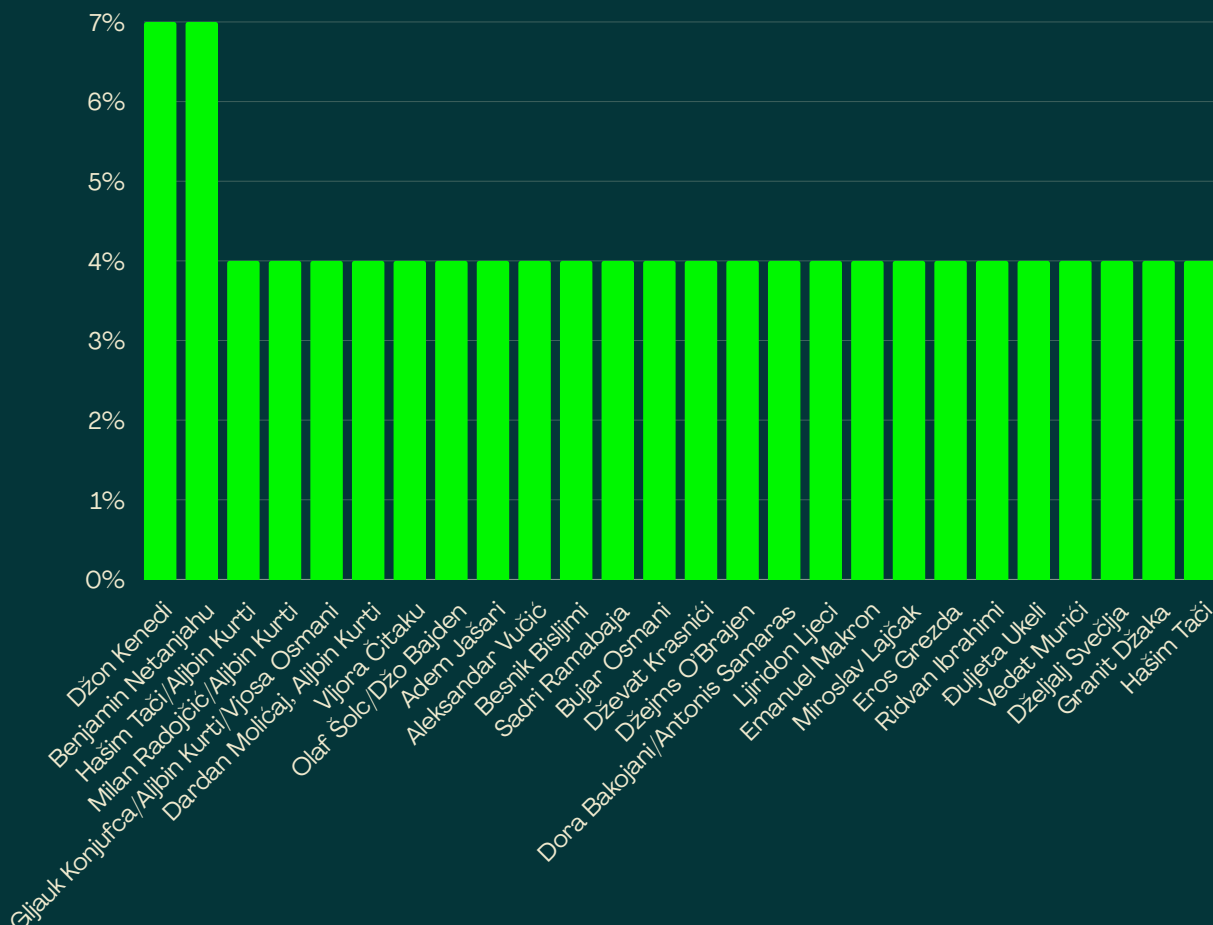
**RANGIRANJE INSTITUCIJA O
KOJIMA SE NAJVIŠE
GOVORILO PREMA
PROCENTU**

Na osnovu pronađenih i obrađenih sadržaja lošeg informisanja za mesec april 2024. godine, u kojima se pominju institucije, proizilazi da su 3 institucije uključene u 4 sadržaja lošeg informisanja. Među navedenim institucijama vodi Kancelarija za Kosovo u Vladi Srbije, koja se pominje u dve teorije zavere. Incident u Bosanskoj četvrti i premlaćivanja građana srpske zajednice na severu, ova Kancelarija bez činjenica tumači kao projekat zvanične Prištine za etničko čišćenje Srba.

Bezbednosne institucije KBS i NATO su pomenute po jednom u sadržajima pronađenim tokom meseca aprila. KBS se pominju u sadržaju lošeg informisanja objavljenom na TikToku gde se vozila nemačkih oružanih snaga „Bundesver“ lažno predstavljaju kao oprema KSB-a, dok se NATO pominje u sadržaju objavljenom na Facebook-u uz lažnu tvrdnju da dizajn zgrade NATO štaba u Briselu sadrži nacističke SS simbole.

RANGIRANJE LIČNOSTI GOVORENIH PO PROCENTIMA

Premijer Kosova Aljbin Kurti je ličnost o kojoj se najviše govorilo (u 4 dezinformacije) u kontekstu sa drugim ličnostima, u 28 sadržaja lošeg informisanja u kojima se govorilo o ličnostima. O Kurtiju, bivšem predsedniku Kosova Hašimu Tačiju i predsedniku PSD-a Dardanu Molićiju se govorilo, gde se kroz manipulisane video snimke tvrdilo da Tači i Molićaj izgovaraju reči pohvale za Kurtija. O Kurtiju se govorilo zajedno sa Milanom Radojčićem, bivšim potpredsednikom Srpske liste i svojevremeno deo crne liste SAD i Velike Britanije, gde je objavljen stari sadržaj Radojčićeve pretnje Kurtiju, kao aktuelan. O Kurtiju se govorilo zajedno sa predsednikom parlamenta Gljaukom Konjufcom i predsednicom Vjosom Osmani u vezi sa izjavljivanjem imovine i pogrešno je objavljeno da Konjufca ima 100 hiljada puta više novca u banci od Kurtija i Osmani.

Bivši američki predsednik, sada pokojni, Džon Kenedi, pominje se u dva sadržaja lošeg informisanja objavljena na društvenim medijima, preko kojih se tvrdi da je živ.

Premijer Izraela Benjamin Netanjahu pominje se u dva sadržaja lošeg informisanja objavljena na društvenim medijima, gde su objavljene dve slike stvorene veštačkom inteligencijom, od kojih jedna prikazuje izraelskog premijera kako leži u bolnici, a druga u blizini jedne mesare kao "poruka" upućena džamiji Al-Aksa.

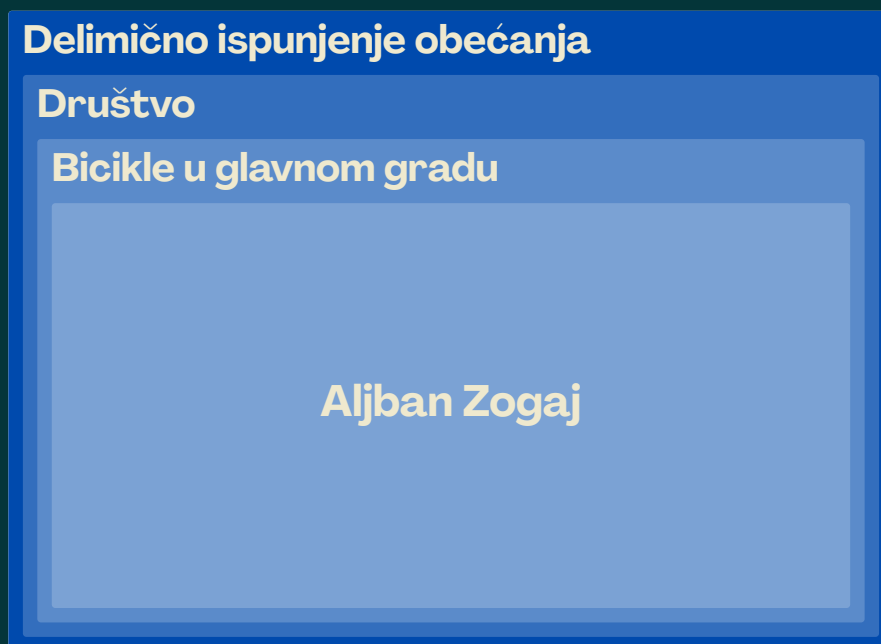
Sve ostale ličnosti pomenute su po jednom u sadržaju lošeg informisanja objavljenim tokom aprila meseca. Ako je vredno pomena, o kosovskom fudbaleru Vedatu Murićiju se govorilo u neproverenoj tvrdnji da je postavljen njegov mural u gradu Majorki. O predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću su novinski portali govorili povodom njegove izjave u Savetu bezbednosti, gde je bilo propusta u albanskom prevodu Vučićeve izjave uz tvrdnju da pominje supruga predsednice Osmani.

Provera i procena iskaza

Hibrid.info, pored provere i analize medijskih tekstova, proverava i ocenjuje izjave visokih političkih i institucionalnih funkcionera, kao i ličnosti koje imaju uticaj u javnosti. Ocenjivanje ovih ličnosti, po metodologiji hibrid.info, vrši se u kategorijama autentičnosti, doslednosti i sadržaja obećanja.

**REANGIRANJE PROVERE I
PROCENE IZJAVA**

U okviru sadržaja praćenog tokom aprila meseca hibrid.info je proverio i analizirao jedno obećanje.

Zamenik gradonačelnika Opštine Priština Aljban Zogaj je 5. decembra 2023. godine na svom Facebook nalogu najavio dolazak gradskih bicikala u Prištinu. U ovom saopštenju Zogaj je najavio montiranje stanica tokom narednih nedelja, a prema njegovim rečima, bicikli će biti spremni za korišćenje na proleće. Nakon provere od strane hibrid.info potvrđeno je da od dolaska bicikala još nije vidljiv konkretan rezultat, odnosno da su one dostupne građanima za korišćenje.

Metodologija

Za izradu ovog izveštaja o monitoringu korišćene su kvantitativne i kvalitativne metode.

Što se tiče kvantitativnih metoda, prvo je bazu podataka kreirao ADS/hibrid.info kako bi se razmotrili i detaljno analizirali trendovi lošeg informisanja. Preko ove baze podataka, koju redovno održavaju i ažuriraju zaposleni ADS/hibrid.info, redovno se prate članci sa sadržajem lošeg informisanja. Odabir sadržaja lošeg informisanja za tretman zasniva se na važnosti, relevantnosti, viralnosti i kontekstu. Ovi kriterijumi se utvrđuju nakon praćenja od strane tima sa iskustvom u oblasti informisanja.

To znači da su svi članci objavljeni na platformi hibrid.info smešteni u bazu podataka i ona služi kao jedan od glavnih izvora za pripremu izveštaja o monitoringu. Pored toga, metodologija korišćena za analizu podataka predstavljenih u izveštaju o monitoringu omogućava filtriranje podataka na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou iu pretežno kvantitativnom obliku kako bi se jasnije razumeo fenomen dezinformisanja analiziranih članaka za ovaj jednomesečni period praćenja prema različitim kategorijama procene.

Pored toga, još jedan važan izvor za ovaj izveštaj je metodologija ADS/hibrid.info (objavljena na sajtu hibrid.info) za borbu protiv informacionog poremećaja. Metodologiju, koja se prvenstveno zasniva na kvalitativnim metodama, razvilo je stručno osoblje ADS/hibrid.info i u skladu je sa najvišim međunarodnim standardima za proveru činjenica, odnosno prema smernicama Međunarodne mreže za proveru činjenica. (IFCN). ADS/hibrid.info je punopravni član ovog međunarodnog mehanizma - IFCN.

Ovaj izveštaj o monitoringu obuhvata period od 1. do 30. aprila 2024. godine u kojem su se obradilo 68 sadržaja lošeg informisanja.

Ovaj kratki monitoring izveštaj predstavlja pregled jednomesečnog stanja informisanosti (dezinformacija) tokom aprila 2024. godine prema podacima platforme za proveru činjenica – hibrid.info.

Tokom aprila meseca pronađeno je i obrađeno 68 sadržaja lošeg informisanja, gde je evidentno da su dezinformacije glavna kategorija lošeg informisanja, sa 25% svih sadržaja lošeg informisanja. To je zbog činjenice da tokom ovog meseca dezinformacije nisu bile fokusirane na određenu temu koja je dobila glavni fokus, već su neki sadržaji lošeg informisanja sa političkim i bezbednosnim temama ocenjeni kao dezinformacije. Ovu kategoriju prati neproveren sadržaj sa 22%, dok se obmana rangira sa 15%.

Kao rezultat iranskog napada bespilotnim letelicama u ponoć 13. aprila na Izrael uticalo je na to da prevladaju neprovereni video snimci objavljeni na različitim stranicama na društvenim medijima na ovu temu. Objavljivanje ovih video snimaka iz drugih dešavanja sa tvrdnjom da predstavljaju trenutke iranskog napada na Izrael pokazuje da se ova važna međunarodna dešavanja koriste za loše informisanje od strane stranica i naloga koji stvaraju sadržaj na albanskom jeziku na društvenim medijima. Kako se sukob između Izraela i Hamasa nastavlja, ova tema je nastavila da se koristi za loše informisanje od strane Facebook stranica tokom aprila. Tokom aprila objavljeni su i sadržaji kodirani kao tragični slučajevi, za koje se u naslovu ne navodi mesto događaja. Pored ovih sadržaja, objavljeni su i lažni sadržaji sa lažnim tvrdnjama o davanju kredita i proizvodima koji leče određene bolesti.

Objavljivanje lošeg informisanja o širokom spektru društvenih tema poput cene hleba, penzija, davanja kredita, emigracija, lekovitih proizvoda, zdravstvenog osiguranja i ostalog, učinilo je da ova oblast u aprilu mesecu prednjači za 29%. Značajan deo iz društvenog domena ocenjen je kao obmana (9%), neproveren sadržaj (6%), clickbait članak (4%) i dezinformacija (4%). S obzirom da su teme, kao što su iranski napad na Izrael, dešavanja na severu i u naseljima sa srpskom većinom, pretnja ISIS-a i druge dezinformisane teme iz oblasti bezbednosti, to je uticalo da se ova oblast rangira kao druga po broju 28%. Najveći deo sadržaja lošeg informisanja iz ove oblasti ocenjen je kao dezinformacija (10%), neprovereni sadržaji (9%) i teorija zavere (4%). Različite teme vezane za politiku, kao što su članstvo Kosova u Savetu Evrope, Kosovo

i EU, Savet bezbednosti i druge teme, korišćene su za loše informisanje tokom aprila meseca, čime je ova oblast zauzela treće mesto sa 26%. Ovi sadržaji lošeg informisanja iz oblasti politike ocenjeni su kao dezinformacija (9%), obmana (6%), lažna vest (4%), itd.

Na osnovu nalaza i obrade sadržaja lošeg informisanja postoji porast loših informacija objavljenih na društvenim medijima za 5% u odnosu na mart (sa 61% u martu 2024. godine na 66% u aprilu 2024. godine). Ovo se može objasniti činjenicom da se na društvenim medijima objavljuju skoro sve dezinformacije, značajan deo neproverenog sadržaja, sav obmanjujući sadržaj i lažne vesti. Tokom aprila meseca, 77% sadržaja lošeg informisanja na društvenim medijima objavljeno je na Facebook-u, dok je 23% na TikTok-u.

Premijer Kosova Aljbin Kurti je ličnost o kojoj se najviše govorilo (u 4 dezinformacije) u kontekstu sa drugim ličnostima, u 28 sadržaja lošeg informisanja u kojima se govorilo o ličnostima. O Kurtiju, bivšem predsedniku Kosova Hašimu Tačiju i predsedniku PSD-a Dardanu Molićiju se govorilo, gde se kroz manipulisane video snimke tvrdilo da Tači i Molićaj izgovaraju reči pohvale za Kurtija. O Kurtiju se govorilo zajedno sa Milanom Radojčićem, bivšim potpredsednikom Srpske liste i svojevremeno deo crne liste SAD i Velike Britanije, gde je objavljen stari sadržaj Radojčićeve pretnje Kurtiju, kao aktuelan. O Kurtiju se govorilo zajedno sa predsednikom parlamenta Gljaukom Konjufcom i predsednicom Vjosom Osmani u vezi sa izjavljivanjem imovine i pogrešno je objavljeno da Konjufca ima 100 hiljada puta više novca u banci od Kurtija i Osmani.

U okviru kontrole izjava i obećanja obrađeno je saopštenje dolaska gradskih bicikala u Prištinu koju je 5. decembra 2023. godine objavio zamenik gradonačelnika Opštine Priština Aljban Zogaj na svom Facebook nalogu. U ovom saopštenju Zogaj je najavio montiranje stanica tokom narednih nedelja, a prema njegovim rečima, bicikli će biti spremni za korišćenje na proleće. Nakon provere od strane hibrid.info potvrđeno je da od dolaska bicikala još nije vidljiv konkretan rezultat, odnosno da su one dostupne građanima za korišćenje.

HIBRIDO.INFO